

“Teatr væ multikulturalizm”

Noyabrın 7-də Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Teatr Xadimləri İttifaqı və Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının təşkilatçılığı və Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin dəstəyi ilə Dövlət Müsiqili Teatrında "Multikulturalizm və teatr" mövzusunda IV Bakı Beynəlxalq Teatr Konfransı öz işinə başladı. Bakı Beynəlxalq Teatr Konfransı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 2009-cu il 18 may tarixli sarancamı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan teatri 2009-2019-cu illarda Dövlət Programı"na uyğun olaraq keçirilir. Bu ilki teatr forumunda 38 ölkədən 150-yə yaxın teatr xadimi, dramaturq, teatr və teatrla bağlı beynəlxalq institutların rəhbərləri iştirak ediblər.

Teatrin foyesinde öten beynalxalq teatr konfranslarından bəhs edən fotostend və Milli Kitabxana tərəfindən müxtəlif illərdə teatr sənatinə aid dərc edilmiş naşrların sərgisi ilə tanışlıdan sonra zövq və peşəkarlıqla tərtib edilmiş tantanəli açılış mərasimi incəsanat ustalarının sahnədə quraşdırılmış və teatrımızın tarixini eks etdirən monitorun fonunda teatr tamaşaşlarından səhnələr, müsiqi nömrələri, Azərbaycan teatrinin mənzərəsini eks etdirən mini-ta-masa ilə reallasıdır.

Bədii hissədən sonra konfransın mövzusuna uyğun olaraq ilk söz Azərbaycan Respublikasının millətlərəsi, multikulturalizm və dini məsələlər üzrə dövlət müşaviri, yazıçı-dramaturq, akademik **Kamal Abdullayeva** verildi. Natiq tədbir iştirakçılарını salamladı və Prezident İlham Əliyevin konfrans iştirakçılara ünvanlaşdırılmış müraciəti diqqətə çatdırıldı: "Multikulturalizm və teatr" mövzusunda keçirilən konfransda toplaşmış görkəmləri teatr peşəkarları tədbir çərçivəsində qarşıya geyulan bir çox məsələlərin həllinə nail olacaqlar. Dostluq

A photograph of a man in a dark suit and tie standing behind a podium, speaking into a microphone. He is positioned in front of a large banner with the text "IV BAKI BEYNOLXALQ TEATR KONFRANS". The banner is orange with white text. The date "7-8 noyabr 2016" is also visible on the banner. A small floral arrangement sits on the podium. The background is dark.

qardaşlıq nümunəsi olan multikulturalizm ideyalarının teatr kim möhtəşəm mədəniyyət abidəsinin köməyi ilə dünyaya yayılması şərait yaradılacaq. Dördüncü dəfədər keçirilən konfrans ölkəmizdən elan edilən "Multikulturalizm il" çərçivəsində reallaşdırılan tədbirlər sırasındadır və Azərbaycanın multikulturalizm modelinin dünyasının teatr xadimləri arasında tanınmasına öz töhfəsini verir. Tanımış teatr xadimlarının bir araya galmasının asas məqsədi teatrin bu günü və galacak inkişafının asas istiqamətlərini müəyyənləşdirmək, bütün insanların multikulturalizm və tolerantlıq mühitində yaşaması namına söylərini birləşdirməkdən ibarətdir."

Məsələlər üzrə dövlət müşaviri, yazıçı-dramaturq, akademik **Kamal Abdullayeva** verildi. Natiq tədbir iştirakçılardan salamladı və Prezident İlham Əliyevin konfrans iştirakçılara ünvanlaşlığı müraciəti diqqətə çatdırıldı: "Multikulturalizm və teatr" mövzusunda keçirilən konfransda toplılmış görkəmli teatr peşəkarları tədbir çərçivəsində qarşıya qoyulan bir çox məsələlərin həllinə nail olacaqlar. Dostluq, Mədəniyyət və turizm naziri Əbülfəz Qarayev Azərbaycan teatrinin keçidiyi tarixi inkişaf yolundan söz açdı. Beynəlxalq əhəmiyyətli tədbirlərin keçirilməsi ölkəmizdə artıq bir ananəyə çevrililib. Beynəlxalq teatr konfransının əsas məqsədi dünyanın müxtəlif ölkələrindən gəlmış teatr peşəkarları tərəfindən müasir teatrların imkanlarının və qarşılıqlı əlaqələrinin müzakirə edilməsi, yeniləşən

dünəyada teatr üçün platforma yaratmaqdır. **Ə.Qarayev:** "Müxtəlif ölkələrdən teatr xadimlərinin yenidən bir araya galması və belə bir tədbirin Bakıda keçirilməsi bizi də qurur hissi doğurur. Müasir teatr problemlərinin aşadırılması təqdirəlayıq haldır. Bu gün Azərbaycan ham də tolerantlıq və multikultural ananaları ilə tanınan ölkədir. Respublikamızda yaşayış müxtəlif xalqların nümayəndələri öz ana dillərində danışır və mədəniyyətlərinin inkişaf etdirirlər. Büt çox şədinq ki, bu gün Azərbaycan təkəc enerji dayıcıyi ilə zəngin olan bir ölkə kimi deyil, həm də tolerant dövlət kimi tanınır. Çünki ölkəmiz asrlar boyu çoxmilletli, qonaqpərvər diyar olmuşdur. Tarixən burada yaşayan xalqlar və icmalar özlərini azad, təhlükəsiz hiss etmişlər. Hazırda respublikamızda yaşayış müxtəlif xalqların nümayəndələri ölkənin tamhüquqlu vətəndaşları kimi respublikanın ümumi inkişafında xidmətlərini asırgəmirlər. Təsdiçi deyil ki, 2016-ci il dövlət başçısı İlham Əliyev tərəfindən "Multikulturalizm ilə" elan edilib. Bu kontekstdə həyata keçirilən tədbirlər teatr sahəsini da ahətə edir". Böyük maarifçi Həsən bəy Zərdabi və görkəmli yazıçı Nəcəf bəy Vəzirovun təşəbbüsü ilə 1873-cü ildə Bakıda M.F.Axundzadənin "Lankaran xanının vaziri" və "Hacı Qara" komediyalarının sehnalasdırılması ilə təkəc ölkəmizdə deyil, eləcə də bütün müsəlman Şərqində dünyəvi peşkar teatrın tamalı qoyulub. 0 vaxtdan düz 144 il keçir. Bu zaman kəsiyi ərzində Azərbaycan teatrının siması və statusu dayışib, bədii axtarısları, yaradılıqlı yönümüz kamillaşib. Milli teatr sənətinin tekamülündə müstəsna xidmətləri olan görkəmli sənət fədailəri – aktyor və rejissor nəslə yetişib, repertuar siyaseti formalılaşib. Beləliklə da teatr sənəti Azərbaycan xalqının milli mədəni dəyərlərinin qorunması, tabliğ olunması, mütəraqqiliyə ideyaların asılanması missiyasını həvətə keçirməyə baslayıb.

Bunun nəticəsində Azərbaycanın teatr mühitində yeni təsisatlar meydana gəlir, fərqli janr istiqamətinə malik olan səhnə ocaqları yaradılır. Bu gün respublikamızda 26 dövlət teatrı, "ÜNS" Yaradıcılıq Səhnəsi, bələdiyyə, özəl və xalq teatrları fəaliyyət göstərir. Mülkiyətənə dəyərlər qorunaraq azaşlı xalqların teatr kollektivlərinin yaradılmasına və inkişafına geniş imkan açılır. Teatra dəstək məqsədilə dövlət başçısı tərafından müxtəlif sərəncamlar imzalanır, dövlət programları həvət keçirilir.

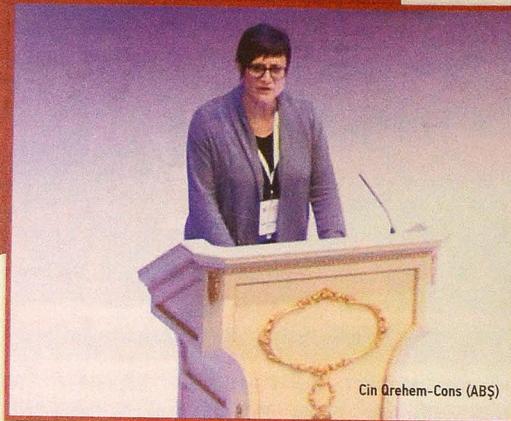
Azerbaycan teatrının beynəlxalq əlaqələri ildən-İLə genişləşir. Azərbaycan teatri Beynəlxalq Teatr İnstitutu, Beynəlxalq Teatr Tədqiqatçıları Federasiyası, Beynəlxalq Teatr Təqnidçiləri Assosiasiyyası, Uşaq və Gənclər Teatrları Beynəlxalq Assosiasiyyası, Beynəlxalq Kukla Teatrları İttifaqı və Müsiqili Teatrların Beynəlxalq Assosiasiyyasında təmsil olunur. Dramaturqlarımızın əsərləri dünya sahnalarında tamaşaçaya qoyulur. Ənənəyə çevrilən Bakı Beynəlxalq Teatr Konfönsesi öz ətrafinda, sözün əsl manasında, teatrsevərləri bir araya gatırır. Səməralı teatr forumuna çevriləcək və burada müzakirə ediləcək mövzular dünya teatrı üçün öz əhəmiyyəti ilə seçiləcək.

Nazir 2017-ci ilde ölkemizdə keçiriləcək IV Mədəniyyətlərərəsi Dialog Forumu haqqında qonaqlar məlumat verdi, teatr sənəti ilə məşğul olan insanları forumda iştiraka dəvət etdi. Beynəlxalq Qara Dəniz və Xəzər Dənizi Əməkdaşlıq və Tərəfdarlıq Fonduun vitse-prezidenti, şahzadə Zolani Mkiva (CAR), Beynəlxalq Teatr Tədqiqatları Federasiyasının prezidenti Cin Qrehem-Cons (ABŞ) və Beynəlxalq Teatr İstututunun ərab hökərləri üzrə təmsilçisi İbrahim Əssiri (Səudiyyə Ərəbistanı) konfransda ev sahibliyi edan Azərbaycanın dəvətə görə minnətdarlıqlarını bildirdilər, konfransın işinə uğurlar arzuladılar.

Teatr forumunun ilk plenar iclasi Azərbaycan Dövlət Musiqili Teatrının direktoru, Əməkdar incəsanət xadimi **Əliqışmat Lalayev** və **Avstriyani təmsil edən türk əsilli aktrisa**, rejissor, dramaturq və teatr təşkilatçısı **Əsli Kislalın** moderatorluğu ilə keçdi. İlk çıxışçı Moskva Bədəye Akademik Teatrı (MXAT) nəzdində məktəb-studiyasının mühabirəcisi, tənqidçi **Pavel Rudnev** "Rusiya teatrında və dramaturgiyasında qacqın mövzusu" adlı maruzasında rus pyeslərinin ən mühüm mövzularından birinin mühacirat və doğma yurdun itirilməsinin russilli qadın dramaturqların yaradılığında önemli yer tutmadan danışıdı. Dedi ki, böyük əraziyə malik bir sıra dövlətlərdə olduğu kimi Rusiyada bütün digar sozial-siyasi sapımalarla yanaşı, daxili mibrasıya problemi de var, cəmiyyətin bunun na demek olduğunu, na ilə natiçalana biləcəyini hala dərk edə bilmədiyi bir vaxtda müasir dramaturqlar diqqəti məhz bu probleme yönəltmək istayırlar.

Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncasənat Universitetinin prorektoru, professor, Əməkdar incasənat xadimi **Məryam Əlizadə** "Multikultural dəyərlər sistemində Azərbaycan teatrı" adlı məruzəsinə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin "Multikulturalizmə alternativ yoxdur" sözlerini xatırlatmaqla başladı və bununla da çağdaş mədəniyyətin təməl prinsipinin da məhz multikulturalizm olduğunu diqqətə çatdırıldı. Məruzəçi qeyd etdi ki, teatr milli mənşəyiyinə yərən məkanına görə (ingilis teatri, Azərbaycan teatrı v.s.) tasnif edilsə də, etnik mədəniyyətlərin fəvvarəsində davammış multikultural institutdur.

Nyu-York Şəhər Universiteti Teatr Tədqiqatları Beynəlxalq Federasiyasının təmsilçisi, professor Cin Qrehem-Cons isə "Müasir tamaşaların tərcüməsi ilə bağlı problemlər"ə toxundu. Əsasən ispanidlə dramaturqların pyeslərinin ingilis dilinə tərcümə etməklə məşğül olan xanım Cons tərcüməgilik zamanı ənənəvi dilçilik və mədəniyyət məfhumlarının geniş tətbiqinin tərafadır olduğunu bəyan etdi və forum iştirakçılarının simasında hamını müasir tamaşaların mətnini beynəlxalq səviyyədə tərcümə edən şaxsların tədqiqatçı imkanlarını əsaslı surətdə yenidən dərk etməyə davət etdi.

Medeya Çarkvianının təqdim etdiyi Müasir Gürcüstan Teatr Tədqiqatları Mərkəzinin təsisçisi **Laşa Çxartşvilinini** (Gürcüstan) "Xanuma – Qafqazda multikulturalizm simvolu kimi" maruzasında qeyd olundu ki, XIX əsrin sonlarında gürcü dramaturgiyasının klassiki Avksenti Saquarelinin qələmə aldığı komediya ham dövrün özülləkləri fonunda Tiflisde məskunlaşmış bütün Qafqaz xalqlarının simasını doğru-düzgün əks etdirməsi ilə bir əsrdən çox müddət ərzində bütün MDB dövlətlərinin sahnəsindən, kino və televiziyanın dərmanmasını təmin etdi. Maruzanı dinlayanlar agah oldular ki, hətta Robert Sturua kimi rejissorlar "Xanuma"ya adət edilmiş baxış bucağı arxa plana keçmiş, tamamilə fərqli yozum üzər çıxarırlar.

Misirli yazıçı, ssenari müallifi, **tərcüməçi Abdel Rahman al-Xamissinin** "Teatrın demokratifikasi (multikulturalizm və mədəni özünməxsusluq haqqında)" adlı maruzası YUNESKO-nun mədəni müxtaliflik haqqında bayannamesinin maddələrinin təhlili vəsaitasla qloballaşma və özgürlük prinsiplərinin çözülməsi üzərində qurulmuşdu. Natiq toplantı iştirakçılarına bir daha xatırlatdı ki, hər bir mədəniyyətin öz inkişafına düzəlişlər etmək və özünməxsusluqunu anlamaq üçün başqa mədəniyyətlərə ehtiyacı var.

Yardıçılıq ilə biznesə həsr olunmuş kitabların müallifi, **Böyük Britaniya təmsilçisi Devid Pərrisin** "Teatr, multikulturalizm və qloballaşma: əncəsanət üçün yaradıcı imkanlar" adlı maruzası əzali, qədim fabulaların çağdaş fakturasının, başqa sözlə, informasiya bolğulu şəraitində teatrın öz populyarlığını qoruyub saxlamaq və hətta ona yeni çələrlə əlavə etmək yollarına həsr olmuşdu.

Günün ikinci yarısında öz işini davam etdirən konfransın növbəti plenar iclasının moderatorları Beynəlxalq Teatr Tədqiqatları Assosiasiyesi Azərbaycan bölməsinin sadri, professor Maryam Əlizadə və Yunanistanın Aristotel Universiteti Beynəlxalq Teatr Tədqiqatçıları Assosiasiyesi təmsil edən "Tənqidli səhnələr" veb-jurnalının baş redaktoru, professor **Savas Patsalidis** idilər. İlk çıxışçı **İməkdar incəsənat xadimi, sənətşünaslıq doktoru, professor İlham Rahimli**nin "Tərcümə pyesləri Azərbaycan səhnsində" başlıqlı maruzası ilə teatrımızın ilk təşəkkül dövründən indiyədək dünən xalqlarının ədəbi nümunələrinin səhnəyə gətirməsindən ətraflı və ləkənlik bəhs etdi. Natiq konfrans iştirakçılarının, xüsusən də, təbii ki, əcnəbi qonaqların diqqətinə 144 il ərzində rejissorlарımızın müraciət etdikləri dram əsərlərinin nə dərəcədə zəngin çeşidini, ümumiyyətə, Azərbaycanın teatr ictimaiyyətinin bütün dövrlərdə beynəlxalq olduğunu çatdırıraq Azərbaycan ədəbiyyatında da dünya teatrlarının repertuarını bəzəyə biləcək kifayət qədər asar olduğunu vurğuladı və toplantı iştirakçılarının simasında digər ölkələrdəki teatr ictimaiyyətini bu məqamə diqqət ayırmaya davət etdi.

Iraqlı nümayəndə, Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Teatr Birliyinin təmsilçisi, dramaturq, **jurnalist Əhməd al-Məcid** "Men sadəcə başqasıyım!" adlı maruzasında elektronlaşan dünyada teatrın başqa mədəni dünyalara daxil olmaq məmənnüyyəti – "Arzu" tramvayı", bütün sınaqlara davam gətirərək dəha da cavanlaşan və güclü olan "Kuraj ana" məqamları ilə eyniləşdirdi və başqa tamaşaçılara yol tapmağın heç da öz "mən"imizdən uzaqlaşmaq və teatral nümayişdən imtiyad etdərək onu dərinliyə varmadan dayaz və ya didaktik şəkildə çatdırmaq demək olmadığını vurğuladı.

İspaniyalı "La Pitbull" teatrının **bəş rejissoru Pilar Almansa** "Multikulturalizm və qarşıq reallik" (texnologiyalar sayesində tamaşanın təsir gücünü artırmaq imkanları) mövəsusuna həsr etdiyi maruzasında qarşıq reallıqdan irəli gələn elə sahna-qurulus vəsaitlərini nəzərdən keçirdi ki, onlar həm multikulturalizm təfəkkürünün aks etdirilməsinə, həm də fərqli dillərdə tamaşaların təqdimatına xidmət edə bilər.

M.Qorki adına Respublika Dövlət Rus Dram Teatrının direktoru Timur Maqomedovun təqdim etdiyi Dağıstan Respublikası mədəniyyət

nazirinin müavini **Murad Hacıyevin** "Milli teatrlar çoxmədəniyyəti regionlarda" adlı maruzası vəsitsələ forum iştirakçıları vaxtıla Azərbaycan ərazisində aid olan Dağıstanın sosial-mədəni ələrminin multikultural manzəsi, teatr sanatının əzelləkləri ilə tanış oldular.

ASSITEJ – Litva Milli Mərkəzinin prezidenti **Violetta Podolskayte** "Uşaq və gənclər teatrının əhəmiyyəti" maruzasında teatrın yaşamasına məmənnü olma, əşəqləri onların özlərini tapa biləcəkləri yerdən məhrum etməyə heç bir səbəbin olmaması məqəməni qəbardı.

Qazaxıstanın M.Auezov adına Qazax Dövlət Akademik Dram Teatrının direktoru **Erlan Bilalovun** "Müasir teatrda aktyorun imi-ci" maruzası sosial və teatral anlamda kifayət qədər aktual olan məsələyə həsr olmuşdu.

***

Eyni moderatorların təqdimatında baş tutan üçüncü plenar iclası İspaniyalı aktyor, **İFTR** idarə heyətinin üzvü **Boris Daussa-Pastor** "Ümumi əlaqənin tapılması (teatr sanatçılərinin məşqləri üçün yeni paradigm)" adlı maruzasında aktyor hazırlanlığında çox vacib hesab etdiyi Karri Margolis metodu barədə dənizşərən teatr sanatçılərinin hazırlanlığı prosesində hər hansı şəxsiyyət bəhərinin baş vermediyini qeyd etdi.

Beynəlxalq Teatr Assosiasiyesinin işçi komitəsinin üzvü hindistan iştirakçı **Arun Naik** "Multikulturalizm və müasir Marathi teatrı" maruzası ilə çoxmədəniyyəti əhəmiyyət, Qəribin təsiri, Marathi və Bengali teatrlarının manşayı kimi maraqlı mövzuları incələyərək hər hansı əhəmiyyət və ya xalq içərisindəki multikulturalizm regionunun bütün amillərinin araşdırılması niəzərdə tutduğunu dedi.

Tokio əncəsanət Universitetinin aspiranti **Yuko Nobe** "Müasir Vietnam teatrının təsviri – Şimali Vietnam nümunəsi" maruzası, dəha doğrusu, ərazişdərə mövzusu vəsitsələ qədim zamanlardan Çin mədəniyyətinin təsvirinə məruz qalan Vietnam teatrının mövcud ənənəvi teatrla Qərb teatrının kombinasiyasından yaranmasının tarixi mərhələlərini nəzərdən keçirdi.

Qazaxıstan Milli əncəsanət Akademiyasının teatr tarixi və əhəmiyyəti şöbəsinin rəhbəri, professor **Saniya Kabdiyeva** "Qazaxıstan teatrı milli səhne mədəniyyətlərinin qarşılıqlı əlaqə mekanı kimi" adlı maruzasında qazax teatr xadimləri ilə əcnəbi teatr xadimlərinin müştərək layihələrindən geniş bəhs edərək müasir Qazaxıstan teatrında teatr axṭarışlarının insanın daxili aləminə yönəldiyini qeyd etdi.

Şri-Lanka Təhsil Nazirliyinin dram və teatr şöbəsinin direktör müavini Varuna Alahakun "Şri-Lankanın müasir teatrı çoxmədəniyyətlilik konsepsiyesi fonunda" adlı maruzasında çoxmədəniyyətlilik layihələrinin müstaqillik alda edilməsindən sonra dördə Şri-Lanka teatrının formalşmasına və kamillaşmasına kömək etdiyi, indi əhəmiyyətin dəha da yaxşı olması üçün teatrın insanların münasibətlərində zəruri dəyişikliklərə təsir etməsinin əsl vəxti olduğunu vurğuladı.

Misirin əncəsanət Akademiyasının adəbi tənqid şöbəsinin müdürü Samia Habib "Misir teatrı inqilabdakı dövrdən sonra" maruzası ilə çıxış etdi.

Konfransın birinci günü diniñənələnər bir hədəfi – teatrla əhəmiyyət arasında əlaqə mətbətini ən müxtəlif nöqtələrdən nişan alaraq maraqlı məlumat arenasına çevrildi.

***

Konfransın ikinci gününün ilk plenar iclasını moderatorlar **Azərpaşa Nemat** (Azərbaycan) və **Violetta Podolskayte** (Litva) idarə edirdi. İlk çıxış edən ASSITEJ-in Milli Mərkəzinin təmsilcisi, rejissor və yazıçı **Əli Xoşgöftari** (İran) "Gənc nəslin tamaşaları ictimai hadisə kimi", **Z.İsmagilov** adına Ufa Dövlət əncəsanət İstututunun əncəsanət tarixi və nəzəriyyəsi üzrə mühəzərəçi **Aysıl Sagitova** "Rifkat Israfilov – Başqırd teatrının reformatoru", Qazaxıstanın M.Auezov adına ədəbiyyat və əncəsanət İstututunun baş tədqiqatçısı, elmlər namizədi, dosent **Qulnar Jumaseyitova** "Yüzlərlə mədəniyyətin yer先导lığı dünyada qazax xoreoqrafiyasının mili özünməxşusluğunun axṭarışları", ASSITEJ-in İran Milli Mərkəzinin dəha bir təmsilcisi, rejissor və yazıçı **Fatemeh Faridan** "Rəqəmsal teatrın matn müəmməsi", Bolonya Universitetinin mülliimli, elmlər doktoru **İrina Markezini** "Kantora qayıdış, İtalya təcrübəsi", Özbəkistan Dövlət əncəsanət və Mədəniyyət İstututunun dosent, fəlsəfə doktoru **Temur Rəşidov** "Mərkəzi Asiya mədəniyyəti

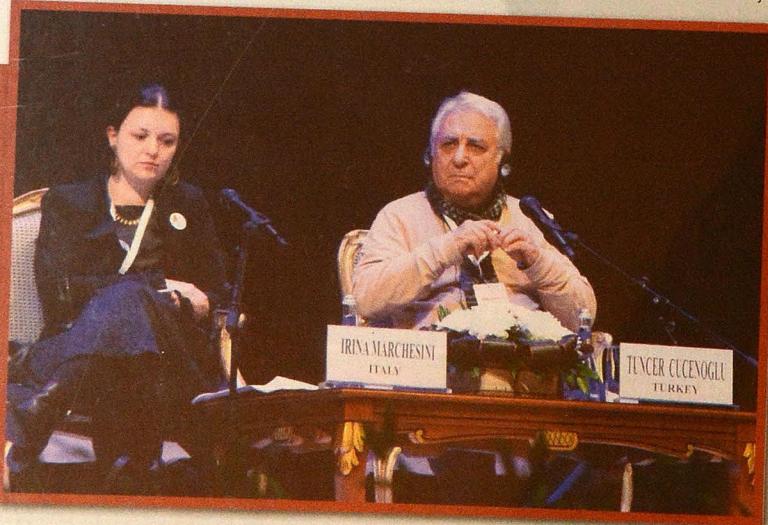

və əncəsanətində milli və regional identifikasiya problemləri" mövzularına həsr edilmiş maruzalara çıxış etdilər. Natiqlərin müddəalarında rəqəmsal teatrın yaranması, teatr və ədəbiyyat eşqi, "Mərkəzi Asiya mədəniyyəti" anlayışının vahid coğrafi və mədəni vəhdət çərçivəsində qarşılıqlı təsir və dialoğun nəticəsi kimi bütün regionun müxtəlif və daim inkişaf edən yaradıcı qüvvələrinin əhatə etməsi və s. matləblər video və foto istəyişiyalarla müşayiətdə həm eşidimli, həm də baxımlı oldu.

***

IV Bakı Beynəlxalq Teatr Konfrası çərçivəsində dəha bir plenar iclası Azərpaşa Nemat və Violetta Podolskaytenin moderatorluğu ilə davam etdi.

Bu bölümde Ş.Rustaveli adına Gürcüstan Dövlət Universitetinin professoru **Lela Ociauri** "Tiflisdə Azərbaycan Teatrı – keçmiş, bu günü, gələcəyi və inkişaf perspektivləri", Milli İqtisadi Elmi Tədqiqat İnstitutu, Rusiya Teatr Xadimlari İttifaqı, mədəniyyət məsələləri üzrə aspirant, internet, nəşrin redaktori **Inna Afanasyeva** "Müsəir teatrda immersivlik təcrübələri", AMEA Memarlıq və İncəsənət Institutunun "Teatr, kino və televiziya" səbəsinin aparıcı elmi işçisi **Nermine Ağayeva** "Multikultural dəyərlər və mədəniyyətlərəsiñ dialog", Xarkov Dövlət Mədəniyyət Akademiyasının dosenti **Anna Kurinnyaya** "Müsəir teatr sənətində festival formalarının funksiyaları", Budapeşti Tarix Muzeyinin baş kuratoru **Aniko B. Nagi** "Kəlibanın epilogu: annotasiya", AMEA Memarlıq və İncəsənət Institutunun şöbə müdiri **Vidadi Qafarov** "Müsəir Azərbaycan teatrının sosiologiyası multikultural dəyərlər aynasında" adlı məruzələrindən uğurlardan və problemlərdən, "immersiv teatr", yani özündə tamamilə qarq edən teatrın özüllüklerindən, bəzək yozum tarzlarında prioritetin məkanına verilməsindən, multikultural dəyərlərin mədəniyyətlərəsiñ dialogda na qədər böyük əhəmiyyət kəsb etməsindən, teatr sənətinin yaradıcı və işgüzar qollarının eyni dərəcədə qüvvətli olmasına festivalların əvəzsiz rolundan, adəbiyyat və teatr nəzəriyyəsində uzun müddət müzakirə edilməkdə Kaliban obrazının ən son adaptasiyası olan "Tufan" operasından, ölkəmizin multikultural teatr panoramından danişdilar.

IV Bakı Beynəlxalq Teatr Konfransının ikinci günü son plenar iclası dramaturq **Tuncer Cucanoğlu** (Türkiyə) və **İrina Markezin** (İtaliya) idarəetdi. Çıxışçılar Tümen Dövlət Mədəniyyət Institutunun professoru **Aleksey Uşakov** "Görme və eşitmə qabiliyyəti məhdud olan insanlar üçün teatrın yaranma yolları", ADMIU-nin müəllimi **Elçin Cəfərov** "Yuğ teatri. Şərqdə Qarəb paradoksu", Batumi İncəsənət Universitetinin rektoru **Ermile Mesxiya** "Çoxmillatlı

cəmiyyətdə idarəetmə və kadr hazırlığının müasir problemləri", Latviya Mədəniyyət Akademiyasının dosenti **Liqa Ulberte** "Rejisör Konstantin Bogomolovun Latviya təcrübəsi", **Savas Patsalidis** "Multikulturalizm və üçüncü məkanla yaxınlaşma: reallıq, yoxsa, sadəcə, növbəti ticari utopiyə", Qazaxistani temsil edən tənqidçi **Irina Antonova** "Teatr kukları – multikulturalizm fenomeni kimi" məruzələrində Tümen teatrının təcrübəsindən çıxış edərək görəmə və eşitmə qabiliyyəti məhdud olan insanların teatr tamaşalarını seyr etməkdən məhrum olmaması yollarından, hər hansı münasibat çalarları ilə birləşdə birmənəli şəkildə müstəqil Azərbaycanın teatr tarixində hadisə kimi qalacaq dahi Vəqif İbrahimogluun yaratdığı "YUG" teatrının təkrarsız xüsusiyyətlərindən, mədəni integrasiyanın ənənəvi yoluña cıxır çəkməş şəhər festivalı "Batumoba"nın məkanında çoxmədəniyyəti müəssisələr üçün kadr hazırlığının müasir təhsil siyasetinin qarşısında duran vacib vəzifələrdən biri olmasına, Latviya teatrında tamaşalar hazırlanıyan Konstantin Bogomolovun teatr insanları həmçən olmağı yox, bir-birinə fərqli düşüncələrinə düzümlülüyə səslənməli olması kimi yanşamalarından doğan quruluşlarından, bütün sahələrdə və bütün mənalarda yeniliklərin yaxşı və həvəslandırici tərəfləri ilə bərabər, düşünüb-dəşinməgə də sövgədən cahətindən, Pulçinella, Pyero kimi klassik Avropa kukla personajları ilə qazax teatr sənətinin milli kukla personajı olan Aldar Kosenin bir-birini anılaşmasının yalnız əsl içdən gələn multikulturalizm sayəsində mümkünliyündən hər biri özünəxəs tarzdə bəhs etdi və buna görə də həqiqi maraqla qarşılandı.

***

Günün ikinci yarısında plenar iclası Tuncer Cucanoğlu və Irina Markezinin moderatorluğu konfransın sonuncu plenar iclası oldu. Almaniya Musiqili Teatrının direktoru **Peter Paxl** "Bayroyt və Bakı – Reynin qızılı və temiz neft", Başqırdıstan Akademik Dram Teatrının Teatr Müzeiyinin direktoru **Azaliya Balqazina** "Çoxmədəniyyətlik və teatrın nəzdindəki muzeylərin problemləri", Tokio İncəsənət Universitetinin elmlər doktorluğu üzrə aspiranti **Şuntaro Yosida** və **Yano Hideyukin**

esərləri: "Şahinin quyusunda" əsəri çərçivəsində əcnəbi və qarışq mədəniyyətlərin təqdimatı", ASSITEJ-in İran Milli Mərkəzinin təmsilçisi, rejissor və yazıçı **Sayid Kazemian** "Teatr və sosial şəbəkələr", S.Kruselnitska adına Lvov Milli Akademik Opera və Balet Teatrının baş rejissoru **Vasil Vovkin** "Musiqili teatrarda qarşılıqlı layihələr", Latviyanın "Diena" qəzetiin redaktoru **Atis Rozentals** "Alvis Xermanisin "Brodski-Bařišnikov" tamaşasına Latviya, ABŞ, Israel və Rusiya matbuatının reaksiyası" mövzusunda məruzələrlə

çıxış etdilər. Məruzələrdə Frank Kastorfun digər quruluşları da əyani görüntülər vasitəsilə təhlil edilərək Bakıda sahnləşdirildi "Valkiria" sahə əsərinə daha geniş yer ayrıldı və bu tamaşanın tacəssümündə alman və Azərbaycan folkloru arasında paraleller aşılıdı, teatr ən canlı incəsənət növü olduğunu üçün teatr müzeylərinin ekspozisiyalarının da bu səciyyəyə müvafiq olması fikri irəli sürdü, teatr faaliyyətində rəqsin xoreoqrafyasını genişləndirməyə təşəbbüs kimi yaradılmış "Şahinin quyusunda" adlı xoreoqrafik işinin tariixçisi açıldı, teatrın da, sosial şəbəkələrin də hayatımızın bir hissəsi olduqları üçün birimin digərini meydandan sixisdirb çıxarmaq haqqı olmadığı vurğulandı, musiqili teatr rejissorusun digər rejissorlardan fərqli iş məziyyətləri çözüldü, XX yüzülliyin görkəmli şəxsiyyətləri və sənətkarları Brodski/Bařišnikov sahə tandemində bahs edildi.

teqoriyadır. Min üç yüz il əvvəl Azərbaycan dünyaya "Kitabi-Dəda Qorqud"u, 875 il əncə Nizami Gəncəvinə bəhs etdi. Bütün asrlarda həkimiyətdə olmuş hökmədarların çoxunun adı unudulsa da, böyük mədəniyyət həmin dövrü yada salmaq üçün kifayət edir. Bu mənədə Azərbaycan dövləti Azərbaycan mədəniyyətinin yaşaması üçün mümkün olan hər şeyi edir. Bu, bir örnəkdir".

"Azərbaycanın ötan əsrin sonunda ikinci dəfə qazandığı müstəqilliyinin 25 illiyini qeyd etdiyini deyən Ədalət Valiyev bildirdi ki, tarix qarşısında 25 il kiçik rəqəmdir, lakin bu illərdə, xüsusilə XX əsrin əvvəllərindən bəri Azərbaycanda mədəniyyətin, teatrın inkişafı üçün dövlət səviyyəsindən qədər böyük işlər görüllər. Nazir

müavini 2006-cı ildə ölkəmizdə teatr faaliyyəti haqqında qanunun qəbul edilməsi, 2007-ci ildə Azərbaycan teatrlarının maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsinə dair sərəncamın verilməsi, 2009–2019-cu illar üçün dövlət programının təsdiq edildiyi barədə konfrans iştirakçılarına məlumat verdi.

Bildirildi ki, mahz bu qanun və proqramların qəbulu bəzən beynəlxalq məqyaslı tədbirlər keçirmək, teatr binalarını əsaslı təmir edib yenidən qurmaq imkanı yaradır. Bu proses təkçə paytaxt teatrlarını deyil, həm də bölgə teatrlarını da əhatə edir. Üstəlik, bütün bu işlər, teatr binalarının saxlanması xərcləri, teatrlarında çalışanların aməkhaqqı dövlətin ayırdığı vəsait hesabına ödənilir. Hazırda Azərbaycanda 26 dövlət teatrinin, "Üns" yaradıcılıq sahnesinin, Bələdiyyə Teatrının, eləcə də 56 xalq teatrının fəaliyyət göstərdiyini bildirən Ədalət Valiyev söylədi ki, son illər ölkədə tamaşaşa qoyulmuş 873 tamaşanın 270-i dövlət vəsaiti hesabına sahnləşdirilib.

Teatrlar 28 xarici ölkədə 83 dəfə qəstrol safarında olub. Azərbaycan teatrşunas və teatr tənqidçilərinin otuzdan artıq kitabı çap olunub. Üçcildik "Azərbaycan teatr ensiklopediyası" ilk dəfə çapətə həsr olundu. 13 teatrdə gənclər üçün yaradıcılıq studiyası yaradılıb. Bundan başqa, bu il 15 gənc Moskvada Vaxtanqov teatr məktəbinə daxil olub. Bütün bu işlər dövlət vəsaiti hesabına edilir. Ədalət Valiyev çıxışında Azərbaycan teatrının beynəlxalq əlaqələrinin də genişləndirildiyindən dənisi. Qeyd etdi ki, müstəqillik illərində teatrlarımız profillərinə uyğun olaraq müxtəlif beynəlxalq teatr qurulularına üzv olub, hemin qurumlarla bəzi tədbirləri artıq ölkəmizdə keçirilir. Ölkənin teatr hayatı qaynar mədəni hayatıñ bir hissəsidir. Artıq ənana halını almış musiqi, kino, rəssamlıq və mədəniyyətin digər sahələri ilə bağlı festival və müsabiqələri də aləvə etsək, malum olar ki, Azərbaycanda, demək olar ki, hər ay nəzərdən əzəmətli beynəlxalq məqyaslı tədbir keçirilir. Natiq çıxışının sonunda IV Bakı Beynəlxalq Teatr Konfransında iştirak və çıxış edən hər kəsə minnətdarlığını bildirdi. Onlara Azərbaycandan ölkəmiz boyda sevgi aparmalarını, iki ildən sonra V konfransda yenidən görüşməyi arzuladı.

